

DOI: 10.33270/05257004.23

УДК 343.988:343.54

КОТЕНОК Тетяна*

науковий співробітник групи інтелектуальної власності відділу організації наукової діяльності Національної академії внутрішніх справ

м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7402-963X>

Віктимологічні заходи запобігання насильницьким злочинам проти статевої свободи та статевої недоторканності дитини

Анотація. Статтю присвячено дослідженню віктимологічних заходів запобігання насильницьким злочинам щодо дітей у сучасних умовах, що характеризуються зростанням соціальних, психологічних і безпекових ризиків. Акцентовано, що злочини проти статевої свободи та недоторканності дитини мають високий рівень латентності, що зумовлює потребу комплексної профілактики з огляду на психологічні, поведінкові, соціальні, цифрові й сімейні чинники віктимності. Важливим напрямом визначено формування навичок безпечної поведінки та підвищення рівня обізнаності батьків, педагогів і соціальних працівників щодо ранніх ознак можливого насильства. Окреслено роль превентивної діяльності поліції у взаємодії з освітніми установами та службами у справах дітей. Віктимологічну профілактику розглянуто як багаторівневу систему первинних, вторинних і третинних заходів, що потребує міжвідомчої співпраці. Увагу зосереджено на впливі воєнного стану: переміщенні сімей, руйнуванні соціальних зв'язків, непорядкованих умовах проживання та зростанні онлайн-активності, що посилюють ризики сексуальної експлуатації, зокрема онлайн-грумінгу та втягнення дітей у порнографічний контент. Обґрунтовано необхідність адаптації профілактичних програм до цих загроз. Акцентовано на значенні реабілітації та індивідуального супроводу дітей, які пережили сексуальне насильство, із залученням психологів, соціальних працівників, ювенальної поліції. Сформульовано висновок, що поєднання просвітницьких, превентивних і підтримувальних заходів знижує ризики віктимізації та сприяє формуванню безпечного дитячого середовища.

Ключові слова: віктимологія; профілактика; насильство; діти; сексуальність; безпека; експлуатація; війна; онлайн; ризики; превенція; реабілітація.

Історія статті:

Отримано: 04.08.2025

Переглянуто: 10.09.2025

Прийнято: 13.10.2025

Рекомендоване посилання:

Котенок Т. Віктимологічні заходи запобігання насильницьким злочинам проти статевої свободи та статевої недоторканності дитини. *Наука і правоохорона*. 2025. Вип. 4 (70). С. 218–223. DOI: 10.33270/05257004.23

*Відповідальний автор

Вступ

Проблема запобігання насильницьким злочинам проти статевої свободи та статевої недоторканності дитини залишається одним із найскладніших викликів кримінології та практики запобігання кримінальним правопорушенням. За даними Офісу Генерального прокурора, кількість таких діянь протягом останніх років не зменшується, а їх значна латентність ускладнює виявлення злочинів, учинених у сімейному та близькому соціальному оточенні дитини. Ситуацію погіршують наслідки воєнного стану: вимушені переміщення, цифровізація навчання, розпад соціальних зв'язків і зростання рівня психологічної вразливості дітей, що створюють додаткові ризики сексуальної експлуатації, зокрема в онлайн-просторі. У цих умовах особливе значення має віктимологічний підхід, спрямований на зниження рівня вразливості дитини, формування її навичок безпечної поведінки, підвищення обізнаності батьків і педагогів, а також створення захисного середовища в закладах освіти та громаді. Міжнародні стандарти, зокрема Ланцаротська конвенція Ради Європи, вимагають від держави комплексних превентивних заходів, що охоплюють просвітництво, раннє виявлення ризиків й інтегровану взаємодію правоохоронних і соціальних служб. Необхідність дослідження віктимологічних заходів зумовлена потребою вдосконалити національні механізми профілактики, адаптувати їх до сучасних загроз і забезпечити належний рівень захисту дітей як однієї з найвразливіших соціальних груп. Саме тому обрана тема має високу наукову й практичну актуальність.

Матеріали та методи

Питання запобігання злочинам проти статевої свободи та статевої недоторканності дитини, а також віктимологічного підходу до їх профілактики відображено в працях українських і зарубіжних дослідників. Вагомий внесок у дослідження проблем сексуального насильства щодо дітей здійснили такі науковці, як В. В. Голіна, Б. М. Головкін (2017), А. О. Джуца (2018), О. М. Джуца (2011), Д. М. Тичина (2017) та ін. У їхніх роботах проаналізовано особливості поведінки потерпілих дітей, причини й умови, що сприяють вчиненню відповідних злочинів, а також напрями вдосконалення профілактичної діяльності. Попри наявність значного наукового доробку, питання віктимологічних заходів запобігання злочинам проти статевої свободи та статевої недоторканності дитини залишаються недостатньо комплексно дослідженими. Передусім потребують системного аналізу механізми зниження віктимності дітей, удосконалення взаємодії правоохоронних, соціальних й освітніх інституцій, а також адаптація запобіжних заходів до сучасних умов, зокрема цифрового середовища та воєнного стану.

Мета статті – проаналізувати віктимологічні заходи запобігання насильницьким злочинам проти статевої свободи та статевої недоторканності дитини, визначити напрями їх удосконалення.

Результати й обговорення

Проблематика віктимізації (Dzhuzha, 2018) нерозривно пов'язана з питаннями мінімізації ризиків для особи та суспільства, зокрема із забезпеченням такого її різновиду, як віктимологічна безпека (Korniakova, Sokolenko, & Yuzikov, 2016). Центральним інструментом досягнення цього стану є віктимологічне запобігання злочинам, яке охоплює комплекс заходів, спрямованих на попередження як первинної, так і повторної віктимності. У межах цього напрями виокремлюють два взаємопов'язані види діяльності – девіктимізацію та безпосереднє віктимологічне запобігання, причому перша становить змістову основу і кінцеву мету другого (Bek, & Hresko, 2024; Vasylevych, & Levchenko, 2023).

Своєю чергою метою девіктимізації як провідного способу віктимологічної профілактики (Dzhuzha, et al., 2020, p. 115; Revt, & Huk, 2021) є відновлення соціального функціонування потерпілих, зменшення віктимності потенційних жертв, недопущення повторної віктимізації та утвердження соціальної справедливості. Важливим елементом цього процесу є створення умов для достатнього рівня віктимологічної безпеки особи через дієві механізми соціалізації та адаптації, що надають можливість знизити вразливість людини до криміногенних впливів.

Науковці та практики стверджують, що успішність профілактичної діяльності забезпечують її комплексність, послідовність, диференційованість та своєчасність (Revt, & Huk, 2021). Остання характеристика має важливе значення в роботі з дітьми й підлітками, для яких критичною є швидка реакція на ранні ознаки віктимної або ризикованої поведінки (Baidarova).

У науковій літературі виокремлюють низку форм психопрофілактичної роботи, які мають безпосереднє віктимологічне значення (Moroz, & Vesaha, 2023). Першою з них є організація соціального середовища. Ідеться про вплив як на суспільство загалом (формування негативного ставлення до девіантних виявів), так і на конкретну сім'ю, соціальну групу або особу. Значну роль у формуванні безпечного середовища відіграють медіа: тематичні програми, виступи відомих особистостей, контент, спрямований на формування безпечної поведінки. У межах цього підходу здійснюють спроби створення антивіктимогенних просторів – зон, не сумісних із ризиковою поведінкою (Dzhuzha, & Moiseiev, 2011).

Друга форма – інформування. Цей напрям традиційно реалізують через лекції, бесіди, поширення просвітницьких матеріалів, аудіовізу-

альних продуктів тощо. Сучасні підходи вимагають відмови від залякувальної риторики й орієнтованості на диференційований підхід, що враховує вік, стать, рівень розвитку та соціально-економічні особливості дітей.

Третьою формою є навчання соціально значущих навичок, яке реалізують переважно через групові тренінги. Ідеться про розвиток комунікативних умінь, критичного мислення, навичок самозахисту та розпізнавання потенційно небезпечних ситуацій.

Четверта форма пов'язана з організацією діяльності, альтернативної віктимній поведінці. Досвід засвідчує, що люди продовжують застосовувати віктимні моделі доти, доки не з'явиться інший спосіб самовираження або досягнення бажаного результату. Альтернативними видами активності можуть бути пізнавальна діяльність, туризм, творчість, спілкування, волонтерство чи інші соціально схвалювані форми самореалізації.

П'ята форма – утвердження здорового способу життя. Це раціональне харчування, фізична активність, дотримання режиму праці та відпочинку, що позитивно впливає на психоемоційний стан дітей і знижує ймовірність ризикової поведінки.

Шоста форма полягає в активізації особистісних ресурсів. Регулярні заняття спортом, творчі практики, участь у соціальних групах і гуртках сприяють зміцненню психологічної стійкості, формуванню відповідальної поведінки та здатності протидіяти негативним впливам.

Сьома форма – мінімізація негативних наслідків віктимної поведінки, яка спрямована на запобігання виявам віктимності (Holina et al., 2017, p. 99) або зменшення шкоди, завданої вже здійсненими девіантними діями. Це передбачає консультування, психологічну реабілітацію, підтримку сім'ї та комплекс заходів соціальної допомоги.

Дітей традиційно вважають найменш захищеною та водночас найвразливішою соціальною групою, оскільки вони повністю залежать від дорослих і не здатні самостійно протистояти загрозам. Практика засвідчує, що неповнолітні стають жертвами різних форм насильства, зокрема, фізичного, сексуального, психологічного, – з боку батьків, опікунів, родичів, педагогів та інших дорослих, які мають над ними владну, фізичну чи емоційну перевагу. Жорстоке поводження з дитиною завжди призводить до серйозних негативних наслідків: порушення фізичного і психічного здоров'я, деформації соціалізації, формування девіантних моделей поведінки, а подеколи – до загроз для життя чи навіть смерті.

Соціальна профілактика сексуальних злочинів щодо дітей має ґрунтуватися на дослідженні комплексних чинників ризику, серед яких важливу роль відіграють агресивність у ранньому віці, власний досвід сексуального насильства, а

також атмосфера емоційної нестабільності в сім'ї. У цьому контексті пріоритетним завданням є раннє виявлення дисфункційних сімей (де спостерігаються зловживання алкоголем або наркотичними засобами, психологічне насилля) і своєчасне втручання соціальних служб, психологів, медиків, ювенальної поліції. Саме така спрямованість профілактики уможливорює надання необхідної підтримки й недопущення подальшої віктимізації неповнолітніх.

Аналіз наукових джерел засвідчує, що проблема насильства щодо дітей та його наслідків залишається однією з центральних у міжнародній кримінологічній науці. Попри значний обсяг напрацювань, її досі не розв'язано, тож вона потребує нових міждисциплінарних методик, сучасних програм допомоги та комплексних стратегій психокорекційної роботи з дітьми, які зазнали сексуального насильства. Увагу зосереджують на феномені «спадковості» насильницької поведінки: значна частина осіб, які вчиняють сексуальні злочини щодо дітей, самі в дитинстві зазнавали аналогічних дій, що свідчить про циклічність травматичного досвіду та його трансляцію в дорослому віці.

Насильство щодо дітей призводить до масштабних соціальних втрат: погіршення психічного та фізичного здоров'я, зниження освітнього та професійного потенціалу, формування криміногенної поведінки. Крім того, суспільство втрачає майбутніх батьків, здатних створити безпечне середовище для своїх дітей. Особливо небезпечним є відтворення моделей жорстокості, коли колишні жертви стають кривдниками, запускаючи новий цикл насильства.

У системі віктимологічної профілактики важливе місце посідає робота з неблагонадійними родинами, де діти зазнають морального тиску, знущань або розтління. Втручання в життя підлітка часто потребує зміни середовища, створення альтернативних умов розвитку та надання інформації про наявні служби психологічної підтримки й захисту жертв насильства.

Важливим напрямом запобігання ставевим злочинам щодо неповнолітніх є створення безпечного фізичного простору. Ідеться про патрулювання парків, скверів, під'їздів, дитячих майданчиків, територій дошкільних закладів і місць концентрації дітей. Посиленої уваги потребують місця, де діти можуть опинитися без нагляду й стати жертвами злочину. Підлітки й діти молодшого віку, попри фізичну слабкість, здатні виявляти розумну завбачливість, уникати ризикованих ситуацій і приймати обережні рішення. Тому індивідуальна профілактична робота має бути спрямована на розвиток таких навичок.

Для старших підлітків надзвичайно важливим є формування здатності до самозахисту – як у фізичному, так і в психологічному вимірах. Залучення до спорту, розвиток упевненості в собі,

тренування навичок реагування на небезпечні ситуації суттєво знижують ризик потрапляння в ситуацію сексуального насильства й підвищують здатність підлітка обрати найбезпечнішу модель поведінки.

Вибір конкретних форм і засобів індивідуального впливу на потенційних потерпілих має ґрунтуватися на низці ключових чинників: індивідуально-психологічних характеристиках дитини та її віці; наявності чи відсутності інформації про можливого кривдника; специфіці взаємозв'язків між учасниками потенційної криміногенної ситуації (Andriiashevska, 2017). Такий диференційований підхід дає змогу застосовувати найефективніші заходи віктимологічної профілактики.

Комплекс профілактичних заходів, спрямованих на запобігання статевим злочинам щодо неповнолітніх, охоплює два основні напрями: а) використання зовнішніх ресурсів – організація захисту й нагляду за дітьми, створення безпечного середовища, контроль за просторами підвищеного ризику; б) використання внутрішніх ресурсів – формування в дітей здатності протидіяти злочинцю, розвиток психологічної стійкості, навичок самозахисту та відповідальної поведінки.

Однак ефективність таких заходів залежить від рівня обізнаності батьків та їх уміння взаємодіяти з правоохоронними органами. На практиці чимало батьків не знають своїх прав, механізмів подання заяв і звернень, процедур реагування поліції. Це разом із психологічним шоком, який вони переживають після злочину щодо дитини, може призводити до бездіяльності або недостатньо швидкого реагування служб. Тому актуальним є створення спеціалізованих центрів, де діти-жертви та їхні батьки можуть безоплатно отримати своєчасну правову, психологічну та соціальну допомогу (Тучупа, 2017).

Важливу роль у формуванні суспільного ставлення до проблеми відіграють медіа. Нерідко, намагаючись подати матеріал як сенсацію, медіа висвітлюють деталі, що завдають додаткової психологічної шкоди потерпілим. Така практика є неприпустимою. Замість цього саме медійні ресурси повинні стати платформою для поширення матеріалів віктимологічної профілактики, підвищення рівня правової культури населення та формування неприйняття будь-яких форм сексуального насильства щодо дітей (Kosenko, 2004, p. 5; Krasnoselska, 2016).

Запобігання злочинам можливе також через активізацію внутрішнього потенціалу дитини – посилення її впевненості, розвитку волі до самозахисту, формування навичок оцінювати небезпеку. Негативні риси поведінки майбутньої жертви потребують корекції, адже саме їх нейтралізація знижує віктимність і підвищує шанси уникнути ризикованих ситуацій.

У контексті віктимологічного аналізу насильницьких злочинів проти статевої свободи й недоторканності дітей ключовими є два аспекти, пов'язані з поведінкою потерпілих. По-перше, це здатність майбутньої жертви розпізнавати небез-

печні обставини й поводити себе так, щоб уникнути їх розвитку. По-друге, уміння дитини діяти вже під час нападу, щоб максимально зменшити шкоду для себе (Bystrov, 2019). Статистичні дані засвідчують порівняно високий відсоток замахів на статеві злочини щодо неповнолітніх. Цей феномен зумовлений як особистісними характеристиками злочинця (внутрішні чинники), так і поведінкою жертви та впливом зовнішніх обставин (поява сторонніх осіб, освітлення місця, наявність камер тощо). Діти можуть не мати фізичної сили для опору, однак здатні використати інші способи уникнення посягання: покликати на допомогу, втекти, умовити чи спробувати відволікти злочинця.

Для старших дітей та підлітків важливу роль відіграє розвиток навичок самозахисту. Участь у спортивних секціях, тренінгах з особистої безпеки, фізичний розвиток і формування стійкої самооцінки створюють додатковий захисний бар'єр. Саме впевненість у власних силах і вміння правильно реагувати на ризикову ситуацію можуть стати вирішальними в протидії злочинцеві.

Висновки

Встановлено, що віктимологічні заходи запобігання насильницьким злочинам проти статевої свободи та статевої недоторканності дитини мають охоплювати як інформування молодіжного середовища про ризики та навички безпечної поведінки, так і реалізацію цільових профілактичних заходів. Ідеться не лише про загальні освітні кампанії, а й про адресну роботу з дітьми, схильними до віктимної поведінки, моніторинг небезпечних соціальних ситуацій, раннє реагування на сигнали про можливі загрози, а також взаємодію поліції, соціальних служб, освітніх установ і медичних фахівців. Особливе значення така діяльність має в умовах воєнного стану, коли посилюються ризики сексуальної експлуатації дітей через переміщення сімей, порушення звичних соціальних зв'язків, психологічний стрес й активізацію онлайн-злочинності. Своєю чергою це вимагає адаптації профілактичних програм до нових викликів, розвитку цифрової грамотності дітей, посиленого контролю за інтернет-середовищем і створення безпечних умов перебування неповнолітніх у громадських місцях і місцях тимчасового проживання. Не менш важливо забезпечити індивідуальну підтримку дітей, які вже постраждали від сексуального насильства: психологічну реабілітацію, соціальний супровід, участь фахівців, підготовлених для роботи з травматичним досвідом, і належний захист їхніх прав у кримінальному провадженні. Сукупність цих та інших заходів формує комплексну модель віктимологічної профілактики, яка дає змогу мінімізувати ризики первинної та повторної віктимізації, забезпечити надійний захист дітей у сучасних умовах.

References

- [1] Andriiashevska, M.S. (2017). Individual victimological prevention of the behavior of minors who became victims of criminal offenses. *Pravo.ua.*, 1, 196-203. Retrieved from <https://pravo-ua.com/journals/2017/1>
- [2] Baidarova, O.O. *Prevention and counteraction to sexual violence against children: problems and solutions in Ukraine*. Retrieved from <https://reicst.com.ua/asp/article/download/214/187/300>
- [3] Bek, U.P., & Hresko, O.O. (2024). Protection of children's rights in cases of domestic violence. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, 86(2), 21-26. DOI: 10.24144/2307-3322.2024.86.2.3
- [4] Bystrov, A.Ye. (2019). Peculiarities of victim behavior of mentally retarded adolescents. *Candidate's thesis*. Kharkiv.
- [5] Dzhuzha, A.O. (2018). Theoretical and practical principles of victimological prevention of crimes in Ukraine. *Doctor's thesis*. Kharkiv.
- [6] Dzhuzha, O.M., & Moiseiev, Ye.M. (2011). Victim of crime: approaches to definition and problems of classification. *Bulletin of the Luhansk State University of Internal Affairs named after E.O. Didorenko*, 2, 74-81. Retrieved from <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/194>
- [7] Dzhuzha, O.M., Vasylevych, V.V., & Cherniei (et al.). (2020). *Criminology*. V.V. Cherniei, O.M. Dzhuzha. Kyiv: Maslakov.
- [8] Holina, V.V., Holovkin, B.M., & Valuiska, M.Yu. (et al.). (2017). *Victimology*. V.V. Holina, B.M. Holovkin (Eds.). Kharkiv: Pravo.
- [9] Korniakova, T.V., Sokolenko, O.L., & Yuzikov, H.S. (2016). *Victimological modeling in the system of measures of criminological security of society*. Dnipropetrovsk: LIRA.
- [10] Kosenko, S.S. (2004). Victimological prevention of sexual crimes against minors. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv.
- [11] Krasnoselska, L.S. (2016). Victimization of minors: essence, meaning, prevention. *Crime as a social problem and ways of its solution in Ukraine (175-177)*. Kharkiv: Law. Retrieved from https://dnuvs.ukr.education/wpcontent/uploads/2023/05/monografiya_yuvenalna_viktytologiya.pdf
- [12] Moroz, O.B., & Besaha, I.V. (2023). Normative and legal basis for protecting children from violence. *Scientific Bulletin of the Uzhgorod National University*, 79(2), 88-94. DOI: 10.24144/2307-3322.2023.79.2.13
- [13] Revt, A.B., & Huk, O.V. (2021). Modern approaches to the issue of violence against children. *Pedagogical Sciences*, 95, 70-77. DOI: 10.32999/ksu2413-1865/2021-95-10
- [14] Tychyna, D.M. (2017). The role of the victim (victim) in the mechanism of committing a crime. *Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*, 4, 87-98. Retrieved from <https://elar.navs.edu.ua/bitstream/123456789/2893/1/10.pdf>
- [15] Vasylevych, V.V., & Levchenko, Yu.O. (2023). Sexual violence against children: latency and ways of overcoming. *Scientific Bulletin of Uzhgorod National University*, 79(2), 149-164. DOI: 10.24144/2307-3322.2023.79.2.22

Список використаних джерел

- [1] Андріяшевська М. С. Індивідуальна віктимологічна профілактика поведінки неповнолітніх, які стали жертвами злочинних посягань. *Право.ua*. 2017. № 1. С. 196–203. URL: <https://pravo-ua.com/journals/2017/1>
- [2] Байдарова О. О. Профілактика та протидія сексуальному насильству над дітьми: проблеми та шляхи вирішення в Україні. URL: <https://reicst.com.ua/asp/article/download/214/187/300>
- [3] Бек У. П., Гресько О. О. Захист прав дітей у випадках сімейного насильства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2024. Вип. 86. Ч. 2. С. 21–26. DOI: 10.24144/2307-3322.2024.86.2.3
- [4] Бистров А. Є. Особливості віктимної поведінки розумово відсталих підлітків : дис. ... канд. псих. наук : 19.00.08. Харків, 2019. 242 с.
- [5] Джужа А. О. Теоретичні та практичні засади віктимологічного запобігання злочинам в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2018. 522 с.
- [6] Джужа О. М., Моїсєєв Є. М. Жертва злочину: підходи до визначення та проблеми класифікації. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2011. № 2. С. 74–81. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/194>
- [7] Кримінологія : підручник / [О. М. Джужа, В. В. Василевич, В. В. Черней та ін.]; за заг. ред. В. В. Чернея, О. М. Джужі. Київ : Маслаков, 2020. 612 с.
- [8] Віктимологія : навч. посіб. / [В. В. Голіна, Б. М. Головін, М. Ю. Валуйська та ін.]; за ред. В. В. Голіни, Б. М. Головіна. Харків : Право, 2017. 308 с.

- [9] Корнякова Т. В., Соколенко О. Л., Юзіков Г. С. Віктимологічне моделювання у системі заходів кримінологічної безпеки суспільства : монографія. Дніпропетровськ : ЛІРА, 2016. 220 с.
- [10] Косенко С. С. Віктимологічна профілактика статевих злочинів щодо неповнолітніх : автореф. ... дис. канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2004. 20 с.
- [11] Красносельська Л. С. Віктимність неповнолітніх: сутність, значення, профілактика. *Злочинність як суспільна проблема та шляхи її вирішення в Україні*. Харків : Право, 2016. С. 175–177. URL: https://dnuvs.ukr.education/wpcontent/uploads/2023/05/monografiya_yuvenalna_viktymologiya.pdf
- [12] Мороз О. Б., Бесага І. В. Нормативно-правова база захисту дитини від насильства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. Вип. 79. Ч. 2. С. 88–94. DOI: 10.24144/2307-3322.2023.79.2.13
- [13] Ревть А. Б., Гук О. В. Сучасні підходи до питання насильства щодо дитини. *Педагогічні науки*. 2021. Вип. 95. С. 70–77. DOI: 10.32999/ksu2413-1865/2021-95-10
- [14] Тичина Д. М. Роль потерпілого (жертви) в механізмі вчинення злочину. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 4. С. 87–98. URL: <https://elar.navs.edu.ua/bitstream/123456789/2893/1/10.pdf>
- [15] Василевич В. В., Левченко Ю. О. Сексуальне насильство щодо дитини: латентність та шляхи подолання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. Вип. 79. Ч. 2. С. 149–164. DOI: 10.24144/2307-3322.2023.79.2.22

KOTENOK Tetiana

Researcher of the Intellectual Property Group of the Department of Organization of Scientific Work of the National Academy of Internal Affairs

Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7402-963X>

Victimological Measures for Preventing Violent Crimes Against the Sexual Freedom and Sexual Inviolability of Children

Abstract. The article presents an in-depth study of victimological measures aimed at preventing violent crimes against children in contemporary conditions marked by significant social, psychological, and security-related risks. The paper emphasizes that crimes against the sexual freedom and sexual inviolability of minors are characterized by a high level of latency, which necessitates a comprehensive prevention programme that takes into account both internal (psychological, behavioural) and external (social, digital, familial) factors influencing the victimization of young and underage children. The author highlights the importance of systematic informational influence on child and youth environments, the development of skills of safe behaviour, and the improvement of awareness among parents, teachers, and social workers regarding early signs of risky behaviour or potential violence. Special attention is paid to targeted preventive measures implemented by police units in cooperation with educational institutions, child protection services, and social support centres. Victimological prevention is presented as a multilevel system that includes primary, secondary, and tertiary prevention, early intervention, and a comprehensive interagency approach. A separate focus is given to the impact of martial law on the increasing victimization of children: forced displacement, the destruction of social ties, temporary residence in unstable conditions, heightened psychological stress, and the significant expansion of children's online presence all create new risks of sexual exploitation. Under wartime conditions, the issues of online grooming, involvement of minors in pornographic content, manipulation of their trust, and the use of digital platforms for contact with potential offenders become particularly acute. The article argues that adapting prevention programmes to these emerging threats is critically important. Special attention is also devoted to the rehabilitation and individual support of children who have already experienced sexual violence. It is emphasized that effective assistance requires an interdisciplinary approach involving psychologists, social workers, educators, and juvenile police officers, as well as ensuring the protection of children's rights within criminal proceedings. The study concludes that the integrated combination of educational, preventive, and rehabilitative measures can significantly reduce the risks of primary and repeated victimization and contribute to the creation of a safe environment for the development and socialization of children.

Keywords: victimology; prevention; violence; children; sexuality; safety; exploitation; war; online; risks; intervention; rehabilitation.